

CHE GUEVARA

Han gillade att mörda folk själv

Av Jonas Frycklund

NÄR JAG NYLIGEN besökte en rockfestival kunde jag konstatera att den yttersta vänsterns symboler inte längre var synliga. Inga bilder på Lenin, Stalin eller Mao, inga kinesiska fanor.

Men en figur hänger sig kvar. På Roskildefestivalen liksom i många andra sammanhang dyker man på den gamla idolbilden av Che Guevara. Som 39-åring dog han i den bolivienska djungeln, där han utkämpade sitt tredje gerillakrig. Genom att dö tidigt blev han till skillnad från sina kamrater en levande legend; han hann aldrig komprometteras av kommunismens brott.

Den bilden måste nu omprövas i takt med att mer objektiva fakta kommer fram i ljuset. Den mest heltäckande bilden får man i biografen *Che Guevara – A revolutionary life*, skriven av Jon Lee Anderson. Denne har haft tillgång till tidigare opublicerat material, tex Guevaras o censurerade dagböcker. En detaljerad beskrivning av det slutliga gerillakriget, det i Bolivia, ges i *The fall of Che Guevara* av Henry Butterfield Ryan, som bygger bl a på tidigare hemligstämplat amerikanskt arkivmaterial.

ÖVERKLASSYNGLING

Ernesto Guevara var en argentinsk överklassyngling. Familjen levde tidvis under ekonomisk osäkerhet orsakad av den ansvarslöse och oftast arbetslöse fadern. Men det hindrade inte att man hade tjänstefolk och flera egendomar i landet. En för-

klaring till hans bortskämdhet var att han redan tidigt ådrog sig en svårartad astma som skulle följa honom livet ut.

Under flera år liftade Guevara runt i Sydamerika och kom så småningom i kontakt med diverse socialistiska rörelser. Slutligen träffade han Fidel Castro och dennes kubanska revolutionärer. I samband med omvandlingen till marxist bytte han sitt förnamn mot det mer poetiska Che.

Från och med nu var det revolution som gällde. Medan Castro skickligt lyckades dölja sin marxism och uppträdde som demokrat för att attrahera bredare grupper och få ekonomiskt stöd, skändes Guevara aldrig för sin kommunism. Han började stiga i graderna och visade framfötterna genom att vara tuffare än andra.

I samband med att en "förrädare" avslöjades i de egna leden dömde Castro den förlupne till döden. Han glömde dock att säga vem som skulle utföra mordet och Guevara tog då initiativet och sköt helt framt den "dömde" i huvudet med sin pistol. Därefter lade han beslag på den dödes utrustning och armbandsur.

I en annan incident mördades en bonde som misstänktes ha lämnat upplysningar till militären. Guevara konstaterar kallt i sin dagbok att tio

minuter efter det att han hade skjutit bonden i huvudet dödförklarade han själv den avrättade.

Snart blev han känd som en hårdhudad kommandant. För att kontrollera sina manns upprättade han en disciplinkommission som hade i uppgift att beivra överträdelser. Vid ett tillfälle greps en av de egna soldaterna för att ha ägnat sig åt röveri bland lokalbefolkningen. Liggandes kvar i sin hängmatta dömde Guevara soldaten till döden. Den dömde fördes bort och sköts.

RENGÖRINGSKOMMISSION

Efter att revolutionen var vunnen, den gamle diktatorn Batista på flykt och makten säkrad hade Guevaras förband över tusen krigsfångar att hantera. Det var inte den förra regimen främsta företrädare det handlade om. Dessa hade lyckats fly på egen hand eller tagit

sin tillflykt till ambassaderna.

De tillfångatagna var lägre officerare och vanliga medborgare som hade samarbetat med den förra regimen.

Che Guevara satte då till en "rengöringskommission"

**Che Guevara
lyckades bli en
mytomspunnen idol
och är så än idag
i vänsterkretsar.**

och började därefter åtala de fångslade. Under de första hundra dagarna hann Guevara på egen hand med ett femtiotal dödsdomar som verkställdes omedelbart av exekutionspluton. Själv träffade inte Guevara de fångslade och deltog inte heller i förhören. Besluten grundade sig enbart på de föredragningar som hans tjänstemän gjorde inför honom varje kväll.

I hela Kuba avrättades från januari till april 1959 över 500 fångar. Efter det stoppade Castro avrättningarna eftersom de hade blivit internationellt belastande.

Under 1962 uppstod missilkrisen när USA upptäckte att Sovjetunionen

nen hade byggt avfyringsramper för kärnvapenmissiler på Kuba. I några dagar stod världen på randen till ett kärnvapenkrig, men till slut gav ryssarna efter för amerikanarnas krav på att missilerna skulle tas bort. Castro framförde allvarlig kritik mot Moskva i det tysta, medan Guevara offentligt i medierna klargjorde att ryssarna borde ha använt missilerna mot USA. Efter denna incident började man i Moskva betrakta Guevara som en oberäknelig krigshetsare.

FÄLTDISCIPLIN I FÖRVALTNING

Han hann med att vara både centralbankschef och industriminister. Den disciplin han hade utövat i fält förde han också in i statsförvaltningen. I den otillgängliga västra delen av Kuba upprättade han ett eget arbetsläger. Dit skickades anställda på departementet som hade begått något fel. Straffen var "frivilliga"; om man tog sitt straff fick man komma tillbaka till sin gamla tjänst, om inte blev man avskedad.

I samband med att Guevara lämnade sina regeringsuppdrag för att åter ägna sig åt gerillakrig upplöstes arbetslägret. Man förstörde då också Guevaras åsiktsregister med uppgifter om 40 000 människors revolutionära nit. Därefter gav han sig ut på ett misslyckat gerillauppdrag i Kongo och därefter väntade en katastrof i Bolivia.

Dessa operationer fick massivt stöd av Castro som ställde både soldater, utrustning och ambassader till Guevaras förfogande. Men operationerna misslyckades på grund av att man saknade stöd från lokalbefolkningen. Särskilt i Bolivia var detta tydligt. Under den elva månader långa striden skedde inte någon enda nyrekrytering bland befolkningen. Till slut greps och avrättades gerillan av bolivianska specialstyrkor. Några få lyckades fly, dock inte Guevara som begravdes anonymt på en flygplats.

Che Guevara lyckades bli en mytomspunnen idol och är så än idag i vänsterkretsar. Längre har

omdömet om honom varit att han var en ren revolutionär, och hans rättframhet har kontrasterats mot mer korrupta kommunistiska ledare. Men han hann också med att begå mycket allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna. I sitt avskedsbrev till sina barn skrev han: "Kom ihåg att Revolutionen är vad som är viktigt, och att var och en av oss, i oss själva, är värdelösa." Med en sådan syn på individen var Guevaras handlingar logiskt konsistenta, men ack så avskyvärda.

Jonas frycklund (jonas.frycklund@industriforbundet.se) är civilingenjör.

Författare: Jon Lee Anderson
Titel: Che Guevara –
A revolutionary life
Förlag: Bantam Books, 1997

Författare: Henry Butterfield
Ryan
Titel: The fall of Che Guevara
Förlag: Oxford University Press,
1998

